

κρες της ελληνικής γλώσσας δεν είναι παραμύθι. σπύλθηκε η ελληνική δημοτική κρατιέται ίσα όλο ίσα από την ελληνική του Όμηρου. Τα εἶπεα περὶ οὐδὲν ποτὶ δὲν παύσανε νὰ περνᾶνε ἀπὸ στόμα σὲ στόμα. Καὶ μάλιστα γι' αὐτὸ τὰ λόγια ἔλλαξαν τύπο· τὸ ἑλλασμά τους τοῦτο μαρτυρεῖ πῶς ποτὶ δὲν παύσανε νὰ τὰ μεταχειρίζονται. Θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ πῇ πῶς ἔτσι, καθὼς τελευταῖα τὸ ἔγραφε ἕνας ἑλληνας ποιητὴς (ὁ Ἀργύρης Ἐρταλιώτης στὸ «Νουμᾶ» τὶς 4 Γεναρίου τοῦ 1904) οἱ νέοι κρέμουντ' ἀκόμη ἀπὸ τὰ χεῖλη τῶν ἀρχαίων, μὲ μιὰ πνοή, μ' ἕνα φιλι πού περνοῦν οἱ γενιές, ἡ μιὰ στὴν ἄλλη.

Μὴ λησμονᾶτε πῶς πρόκειτ' ἔδω πέρα γιὰ τὸ λόγο τὸν προφορικὸ πού παντοτινὰ ξετυλίγεται, ὅχι γιὰ τὴ γραφὴ πού κρατιέται ἀνάλλαγη· εἶναι ὁλόφανερο πῶς τὸ βιβλίον δὲν ἀποδείχνει τίποτε. Τῆς γλώσσας τὸ πέρασμα γίνεται χωρὶς νὰ ξέρῃς νὰ διαβάξῃς· δὲν εἶν' ἀνάγκη. Ὁ ρωμιοὺς χωριότης ὁ πῶς ἀγράμματος μπορεῖ νὰ βαστιέται ἀπὸ τὸν Ὀμηρὸ μὲ τὸν ἴδιον τίτλο πού ὁ διαβασμένος ἔχει, ὅταν αὐτὸς θελήσῃ νὰ μεταχειριστῇ τὴ μνητρική του γλώσσα, γιὰ νὰ τὰ ποικρίῃ. Μόνον τὸ «περὶ ἐπος» προμηθεύει καὶ στοὺς δύο τὴν ἀληθινὴ ἀρχοντιά. Μόνον τὸ «περὶ ἐπος», ὁ ζωντανὸς ὁ λόγος δείχνει τὴν ἀλήθειαν. Ὁλοὶ μπορούνε νὰ μάθουνε τὰ ἑλληνικὰ στὰ βιβλία, μόνος ὁ Ἕλληνας εἶναι πού τὰ μιλεῖ φυσικὰ, χωρὶς νὰ τὰ χῇ μάθῃ παρὰ ἀπὸ τὴ μάνα του. Κ' ἔτσι ἡ λέξη πού προσφέρει σήμερὰ ὁ ἄνθρωπος ὁ πῶς ἀπλὸς εἶναι μαρτυριο ἀπὸ τὸν λαὸν καὶ γιὰ τὴν ἀθανασία τῆς γλώσσας αὐτῆς καὶ γιὰ τοῦ ἑλληνισμοῦ τὴν ἐνότητά ἀνάμεσα στοὺς μακρόσυρτους αἰῶνες. Καὶ μπορεῖ κανεὶς νὰ πιστέψῃ πῶς βρεθῆκαν Ἕλληνες πού θυμώσανε γιὰ τὴν ἀποκατάστασιν αὐτῆς τῶν ἐθνικῶν ἀρχαίων πού ἔκαμε ἡ ἐπιστήμη, καὶ πού σηκωθῆκαν ἐνάντιον καὶ τῆς ἀλήθειας; ἀκόμη πού κολακεύει τὴ φιλαυτία καὶ πού ξεπλάνει ἀπὸ ἕνα ὁλόκληρο λαὸ τὸ στίγμα τοῦ χυδαίου; Τὶ ἀσυλλόγιστη διαμαρτυρήσῃ, Κύριοι! Γιὰ μένα ἀνίσως καὶ ρωτᾶτε, τὸ φέρεμά μου ἀγνάντια στὰ δέξια μου τοὺς Ἕλληνες εἶναι πολὺ ἀπλό, ἂν καὶ μαζί πολὺ στενόχωρο, κάθε φορὰ πού τοὺς κατηγορᾶν κάπως πολὺ τραχιά, χρέος μου εἶναι νὰ τοὺς υπερασπιστώ, γιατί καλὰ τοὺς γνωρίζω, παρουσιάζοντας ὅσα ἀλαφρόνουν τὴν θέση τους. Μὰ ποτὶ δὲ θὰ τοὺς κρύψω τὴ σκέψιν μου· τὴν πρόδο τὴν ἀποχτήσῃς μὲ τὴν ἐλεύτερη συζήτησιν ἡ εἰλικρίνεια εἶναι τὸ πρῶτο χρέος πρὸς ἐκείνους πού ἀγαποῦμε. Καὶ τί θὰ ὠφελοῦσε κι' ἂν προσπαθοῦσα νὰ ποικρίψω ἀξιοθρήνητες πλάνες; Τὸ εἶπαν ἀκριτὰ καὶ τὸ ξανάειπαν

τώρα τελευταῖα· τὸ γλωσσικὸ ζήτημα ζύγνησε στὴν Ἑλλάδα φιλονεικίες καὶ πάθη, καὶ αἶμα χύθηκε. Αὐτὸ εἶν' ἀλήθεια. Χρειάζονται λοιπόν, στὴ λεπτὴ αὐτὴ περίστασιν, ἄνθρωποι πού νὰ μπορούνε νὰ νικηθῶν τοὺς ἀτυχούς αὐτοὺς ἀγῶνες γαλήνια, καὶ πού νὰ μπορούνε νὰ τοὺς ἐξουσιάζουν. Ἡ ἐπιστήμη μόνη μᾶς συνηθίζει μὲ τέτοια γαλήνη, καὶ ἡ πεποιθὴς πῶς βρισκόμαστε μέσα στὴν ἱστορικὴ ἀλήθεια. Κι' ἀκόμη, βρισκόμαστε μέσα στὴν παράδοση τῆς Σχολῆς—Τὸ παραδειγμα τοῦ ἀπολλῆ· D' Inse de Villoison δίνει στὴν ἑδρὰ ταύτη σπουδαιότητα καὶ μεγάλη σημασία. Ὅσο κι' ἂν τὸ γυρεύαμε, ἔτσι καλὰ δὲ θὰ τὸ βρίσκαμε· ἡ δημοτικὴ ἑλληνικὴ γλώσσα δὲ θὰ μπορούσε νὰ ᾤρη προστὰς πῶς καλὸ ἀπὸ τὸν Ὀμηρὸ.

Φαίνεται πῶς οἱ καθηγητὰδες, καθὼς διαδέχονται ἕνας τὸν ἄλλο στὴν ἑδρὰ ταύτη, μᾶς δίνουν τὴν εἰκόνα τὴν ἴδια τοῦ τι κατάρθωσε ἡ ἐπιστήμη στὴ σπουδὴ τῆς νέας ἑλληνικῆς γλώσσας. Καὶ βέβαια, ὁ D' Inse de Villoison εἶτανε, περισσότερο, ἑλληνιστὴς εἰδικὸς καθὼς εἶτανε γιὰ τ' ἀρχαῖα ἑλληνικὰ. Μὲ τὸν κ. Hase ἀλλάζουν τὰ πράγματα. Ἑλληνιστὴς κι' ὁ Hase· θὰ τὸ δῆτε ἀνοίγοντας τὸ «Θησαυρὸ» τοῦ Ἑρρίκου Στέφανου, πλουτισμένο ἀπὸ τὸν ἴδιον, στὴν ἔκδοσιν τοῦ Didot, μὲ ἀμέτρητα παραδείγματα καὶ λέξεις. Μὰ βλέπετε πῶς τοῦ Hase σταθερὴ φροντίδα εἶναι τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἑλληνικὰ, ἡ βυζαντινὴ γλώσσα. Ὅμοια δὲν ἀλλάξαμε, ἂν καὶ πῶς ἀργᾷ στὸν τρόπο πού ἀνικροῦσαμε τὴν ἀρχὴ τῆς νέας ἑλληνικῆς γλώσσας: Πρῶτα, τὴν ἐξαρτοῦσαν ἀπὸ τὴν ἀρχαῖα ἑλληνικὴ, ἀμέσως, χωρὶς νὰ κοιτάξουν τὸν ἀχανὲς καὶ πού ἀπλώνεται ἀναμεταξύ τῆς ρωμαϊκῆς κυριαρχίας καὶ τῆς ἐθνικῆς ἀνάστασιν τῆς Ἑλλάδας, χωρὶς νὰ σταθοῦν στὴ γλώσσα τὴν ἑλληνιστικὴ καὶ τὴ μεσαιωνικὴ, πού τώρα σὲ ἀνάφερα γι' αὐτὴ, καὶ πού μᾶς προμηθεύει ἴσα ἴσα ὅλους τοὺς μεσαιωνοὺς σταθμούς. Ἕνας ἑλληνιστὴς θὰ γνωρίζῃ κάπως δικαιοματικὰ τὰ νέα ἑλληνικὰ. Ὁ Hase κάνει κάτι πῶς πολὺ ἂν καὶ πάντα περιορισμένους στὰ ἐπίσημα βυζαντινὰ ἑλληνικὰ, καθὼς δείχνει ἡ ἀκαδημαϊκὴ του ἔκδοσιν τοῦ Λέοντος Διακόνου (1818) μιὰ συνέχεια ἀπροσδόκητη στὴ βυζαντινὰ τοῦ Λουβροῦ, στὴ μεγαλόπρεπὴ ἐκείνη συλλογὴ, δυσκολομεταχειρίστη σήμερὰ, ἀνεύρετη καὶ πολὺ ἀκριβὴ, τῶν βυζαντινῶν χρονογράφων.

(Τὸ τέλος στὸ ἄλλο φύλλον)

Μετάφραση Κ.

πατέρα του, κι' ἀπὸ τότε μόνο ὅταν στενοχωρηθῇ πολὺ τὸν ξαναπιάνει. Αὐτὲς τὶς μέρες πολὺ στενόχωρθηκε, γιατί δὲν τοῦ στείλανε παρὰδεις, νὰ κἀν τὸ χρέος του, εἶδε ἀξάρκα καὶ τὴν νοικοκυρὰ νὰ τοῦ ζητήσῃ τὸ νοῖκι καὶ πνίγηκε! Ἡ φιλοτιμία βλέπεις... —Μπα! —εἶπε ἡ γερόντισσά— γι' αὐτὸ, παιδάτσι μου, πῆγες νὰ χάσῃς τὴ ζωὴ σου; καλὴ δὲν ἐρχόσασινε νὰ μὲ πῇς, σὺ μάννα σου: κερὰ Λενιώ μου περιμένω περὶδεις καὶ θὰ σοῦ πλερώσω μαζεμμένα τὰ νοῖκια; θὰ σοῦλεγα γὰρ τίποτε; ἄνθρωποι ἤμαστε! σήμερὰ δὲν ἔχεις, θάχῃς αὐριο... θαρρεῖς δὲν καταλάβα τί φιλότιμος ἄνθρωπος εἶσαι; ἔπειτα νὰ δᾷ νὰ χῶ φόβον κι' ἀπὸ ἐρωμένο ἄνθρωπον!

Ἡ καψο-Λενιώ μ' αὐτὲς τὶς ιδέες κοιμώτανε ἡσυχῇ! Πέρασε ὁ τέταρτος μῆνας, κόντευε νὰ περάσῃ καὶ ὁ πέμπτος, καὶ τὰ λεφτὰ ὅλο τὰ περίμενε κι' ὅλο χάνανε τὸ δρόμον ἀρθεῖν! Δὲν κοτοῦσε καὶ νὰ τὴ ζητήσῃ... γιατί ὁ Ἡλίας, σκουντούφλης, ἀμίλητος κάθε πρωτομηνιὰ κλεινότανε στὴν κάμαρά του. Βλέπεις πάντα φόβος ἦτανε νὰ τὸν πιάσῃ τὸ ντέρτι του! Τέλος ἦρθε καὶ ὁ ἔχτος μῆνας χωρὶς μηνιάτικο καὶ τὸ κακὸ εἶχε πιά φθάσει στὸν κόμπο του. Δὲν μπορούσε πιά νὰ περιμένῃ. Αὐτὴ τὴ φορὰ δὲν εἶχε χάσει τὸ κέφι τοῦ Ὁλίας, δὲν ἐκλείσθηκε σκουντούφλης στὴν κάμαρά του, δὲν εἰδὼν πῶς ἦταν

φόβος νὰ τὸν πιάσῃ τὸ ἀμίλητο. Ἡ κερὰ Λενιώ πῆρε κουράγιο ἀπὸ τὰ εὐχάριστα αὐτὰ σημάδια κι' ἔκανε τὴν ἀπόφασιν νὰ τοῦ ζητήσῃ τὰ μηνιάτικα· ἀνοῖξε δειλὰ δειλὰ τὴ μισόκλειστη πόρτα του καὶ τὸν καλημέρισε χαμογελασμένη:

—Δόξα τῷ Θεῷ παιδί μου, τοῦ εἶπε, καλὰ εἶσαι τώρα, ὅλα, μὲ τὴ βοήθειά τοῦ Θεοῦ, σοῦ περάσανε... ἔτσι, πού νάχῃς τὴν εὐχὴν μου, νὰ ξεμπερδεύωμε 'κεῖνο τὸ λογαριασμό, γιατί κι' ἐγὼ ἡ μαύρη ἔχω ἀνάγκες, μὴν ἐρωτᾷς τὰ χαλὰ μου!

Ὁ πάτερ Ἡλίας, ξεκούφωτος, κρατοῦσε στὸνα χέρι τὴν ἀκρὴ τῆς κοστίδας του κι' ἐπαίξε, ὅπως ἡ γάτα μὲ τὴν οὐρά τῆς, στρίβοντας μετ' ἄλλο χαμογελασμένος τὸ μoustaki του. Ἦτανε δεκάπεντα γουστο. Εἶχε πετάξει ἀπὸ τὴ ζέστη τ' ἀντερὰ του καὶ μόνο μιὰ πουκαμίσια νυχτικὴ ἀπέπαζε τὸ μακρολέλακο σκαρὶ του. Στὸ λακμὸ ἀνοιγότανε ξεκούμπωτη ἡ πουκαμίσια καὶ ἀδιάντροπα ξεπετιώτανε τὸ τρίχωμένο στῆθος του, μουσκεμένο ἀπ' τὸν ἰδρώτα. Οἱ ποδάρες του ζυπόλυτες δείχνανε φανερά... πῶς θὰ πέρασε καιρὸς πού δὲν πλυθῆκανε στὸ ποτάμι τοῦ χωριοῦτου!

—Ἔτσι, πού λές, παιδάτσι μου, νὰ γλυτώνουμε πιά τώρα καὶ πάλι... ἔδω εἴμαστε.

Ὁ πάτερ Ἡλίας δὲν ἀποκρίθη· κάρφωσε ἀπὰ-

ΚΑΪΜΟΣ

(Μετάφρασμα ἀπὸ τὰ Σαφφικά)

Ἔδυσ' ἡ Πούλια, κι' ἔδυσες, φεγγάρι μου
[λαμπρό,
Μεσάνυχτα σημαίνει,
Περνᾷν οἱ ὄρες... κι' ὅχι ἐγὼ
Μονάχη πλαγιασμένη.

ΑΛΕΞ. ΠΑΛΗΣ

ΑΚΟΥΣΑΜΕ

Πῶς ὁ Θεοτόκος θὰ ζητήσῃ: πάλι βασίς ἀπὸ τὸ ἔθνος.
Πῶς αὐτὴ κι' ἡ Βουλὴ θὰ δώσουν πρῶται τὸ παράδειγμα.
Πῶς μ' ἀγανάχτησιν θ' ἀπορρίψουν κάθε βουλευτικὴ ἀποζημίωσιν αὐτὸ τὸ χρόνο.
Πῶς ὁ κόσμος θὰ τὸ δῇ καὶ δὲ θὰ τὸ πιστέψῃ.
Πῶς ὁ Τσατσα-Βικέλας ἀπορρίψει στὸ ἔθνος νὰ γράφει τ' ὄνομά του στὴν καθαρύουσα.
Πῶς θὰ τὸ γράφει Βικέλας κατὰ τὸ Νικόλας-Νικόλαος.
Μῶς κι' ἄλλοι «ἑταῖρος» τοῦ Συλλόγου θὰ γυρίσουν τὰ ὀνόματά τους στὴ καθαρύουσα.
Πῶς ὁ Αἰγινήτης θὰ κάνει τὴν κληρικὴν του «Αἰγινήταν» καὶ ὁ Πασπάτης τὴ διακὴν του «Πασπάταν».
Πῶς ὁ κ. de Caclampan ζητᾷ διπλωματικὴ θέσιν.
Πῶς ἐπίτηδες τελευταῖα πῆγε στὴν Λόντρα, γιὰ νὰ σπουδάσῃ πρέσβος.
Πῶς θὰ διοριστῇ πρῶτα στὸ Περίνο.
Πῶς τώρα σπουδάζει τ' ἄρθρα τοῦ κ. d' Episcopus. κ.τ.λ. πού εἶναι γραμμένα σὲ κλασσικὰ κινέζικα.
Πῶς ἡ Μακεδονία θὰ κάνει ὅλον τὸν κόσμον νὰ θυσιαστῇ.
Πῶς ὁ Α. Μ. θὰ θυσιάσῃ ἐφέτος τοὺς ρεματισμούς του.
Πῶς ὁ Θεοτόκος θ' ἀρχίξῃ τὴ δουλιὰ του πρὶν τις πέντε (πρὶν τὸ φαῖδ-ὀκλόκ) καὶ θὰ τὴν τελιώνει ἔπειτα ἀπὸ τις ἑξ.
Πῶς κάθε βουλευτὴς θὰ θυσιάσῃ ἐφέτος τὸ μιστὸ του.
Πῶς τὸ παράδειγμα θὰ τὸ δώσῃ ὁ Καραπάνος, ὁ Σκουζὴς, ὁ Ντεληγιώργης κ' ἕνα δὺς ἄλλοι ἑκατομμυριοῦχοι.
Πῶς οἱ στρατιωτικοὶ τῆς Βουλῆς θὰ πᾶνε στὰ τάγματα τους νὰ γυμναστοῦν.
Πῶς τὸ παράδειγμα θὰ τὸ δώσουν οἱ παλιὰ καὶ δὲ Σμολένσκας καὶ Λιμπρίτης.
Πῶς θὰ γίνουνη μεγάλες συνεισφορές.
Πῶς ἀμέσως θὰ γίνῃ πατριωτικὴ ἐπιτροπὴ νὰ τις συλλάβῃ.
Πῶς τὰ προνόμια τοῦ γραμματέα τῆς ἐπιτροπῆς θὰ τ' ἀναλάβῃ χεῖρμα ὁ Δροσίνης.
Πῶς ὁ Καλαῖης θὰ μᾶς κάνει τὴ θυσίαν νὰ σιωπᾷ.
Πῶς κάθε φοιτητὴς θὰ θυσιάσῃ τὸ τάβλι καὶ θὰ πάρει τὸ τουφέκι, ὅπως ἡ νεολαία τῆς Βουργαρίας.
Πῶς ὅλοι αὐτοὶ προτιμοῦν νὰ μᾶς δοῦν δαούς μας ἀψηλὰ κρεμασμένους παρὰ νὰ χαλάσουν τὸ κέφι τους.
Πῶς τοῦ κάκου νὰ λέμε περισσότερα, γιατί δὲν ὠφελεῖ.

Γ λ ω σ σ ῖ τ σ α.

νω τῆς τὰ γλαρὰ του μάτια, θελοντάς, θαρρεῖς, μὲ τὴ ματιά του νὰ τὴ μαγέψῃ, κι' ἕνας βαρὺς ἀναστεναγμὸς ξέσπασε μέσ' ἀπὸ τὰ φυλλοκάρδια του—ἀνάχ!

Ἡ κερὰ Λενιώ τὸν κύταξε ἀνήσυχος· σφίχτην ἡ καρδιά της, μὴν τὸν πιάσῃ τὸ ἀμίλητο, καὶ ξεροκαταπίνῃ σὺν τὸν ψάλτην πού 'χασε τὸν ἦχόν του...

—Δὲν εἶνε πολλὰ, νὰ σὲ χάρῳ—ψιθυρίζει, σιμόνοντας γιὰ καλὸ καὶ γιὰ κακὸ τὴν πόρτα—δὲν εἶνε πολλὰ, ἂν δὲν τὰ χῃς ὅλα, δὸς μου τὰ μισὰ τοῦλάχιστο καὶ τὰ ἄλλα...

Δὲν πρόφθασε νὰ τελειώσῃ τὸ λόγο τῆς· πετάχθηκε ὁ Λιᾶς μπροστὰ σ' τὴν πόρτα καὶ μὲ πολὺ λαχτάρα τῆς φώναξε, ἀνοίγοντας τὰ χεῖρά του, σὺν νάθελε νὰ τὴ σφιχταγκάλισσῃ:

—Ἀνάχ! Κερὰ Λενιώ μου χρυσή, κερὰ Λενιώ μου ἀσίκησα, μ' ὅλα σου τὰ οὐδόντα! Γιὰ τ' ἀσημένια σου μαλλιά τὸ νοῦ μου τόνε χάνω!

—Μπα! Χιστὸς τσὲ Παναγιώ! Μπρὲ παχυνίδα θὲς μ' ἐμένανε, γρηᾷ γυναῖκα; ντροπὴ σου!

—Κερὰ Λενιώ μου μάθε το! μ' ἀρέσουν ὅλες οἱ γρηῖς, μὰ χάνομαι γιὰ σένα!

—Μπα, κακὸ νὰ σοῦρῃ, τρισακάταρτε! Κρίμα τὴν ὑπόληψιν πού σοῦχα...

—Χάρῳ το γὰρ τὸ στόματάκι σου, πού 'νε.. σὺν ξεράμμενο τριαντάφυλλο! Χάρῳ τὰ τὰ ματάκια σου,